

Modul 3: Realizácia participatívnych postupov a nácvik zvládania náročných a krízových situácií

Cieľ

Cieľom modulu je oboznámiť účastníkov s metódami zapájania verejnosti do verejného rozhodovania a tvorby verejných politík prínosmi aj nárokmi participatívneho procesu. Bude pripravený/á na rozhodovania o primeranom postupe v konkrétnej situácii s využitím rôznych metód zapojenia zainteresovanej verejnosti. Účastníci sa dozvedia základné podmienky zapojenia zainteresovanej verejnosti do tvorby verejných politík ako aj aspekty, ktoré potrebujú zvažovať pri rozhodovaní o uplatnení participatívnych postupov.

Vzdelávacie okruhy

1. Realizácia patricipačných aktivít

- Informačná kampaň: šírenie informácií o procese tvorby a obsahu verejnej politiky
- Dialóg so zainteresovanými aktérmi a verejnosťou
- Spracovanie výstupov participatívneho procesu (napr. správy o tom, čo k danej problematike hovoria občania)

2. Prehľad metód zapájania verejnosti do verejného rozhodovania a tvorby verejných politík

- Nástroje informovania verejnosti (tlačové konferencie, webové stránky, výstavy, dni otvorených dverí, prezentácie vo verejnom priestore, atď.)
- Metódy zisťovania názorov verejnosti (participatívne a expertné prístupy k zisťovaniu názorov a potrieb stakeholderov a verejnosti, mapovanie komunity, crowd mapping, ankety, dotazníky, prieskumy, canvassing/door-to-door prístupy, projekt načúvania, obhliadka verejného priestoru, prechádzky a jazdy (urban walks), atď.)
- Metódy verejnej diskusie - rôzne metódy deliberácie (deliberačné fórum, deliberačný prieskum, plánovacie bunky, konsenzuálne konferencie, občianske poroty...),
- Typy verejných stretnutí (verejné vypočutie, verejné stretnutie, briefing, okrúhly stôl, workshop, atď.)
- Nástroje e-participácie (webová stránka, streamovanie stretnutí, často kladené otázky (FAQ), jednotná e-mailová adresa, online diskusné fórum, online dotazník, newsletter, atď.)
- Výber primeraných metód podľa úrovne verejnej politiky (národná, regionálna, mikroregionálna, miestna), zvolenej úrovne participácie a cieľa participatívneho procesu

3. Tréning zručností potrebných na vedenie procesu zapájania verejnosti do tvorby verejných politík

- motivovanie stakeholdrov a verejnosti k účasti na tvorbe verejnej politiky,
- príprava a organizovanie verejných stretnutí,
- facilitovanie verejných stretnutí (okružle stoly, verejné vypočutie, brífing, panelová diskusia odborníkov za účasti verejnosti, a pod.),
- moderovanie a facilitovanie pracovných konferencií,
- e-nástroje pri moderovaní diskusií (najmä pri veľkých skupinách).

4. Špecifiká participatívnych procesov v situácii verejného konfliktu a tiež v situáciách názorovej polarizácie na úrovni komunít alebo regiónov

- Reagovanie na NIMBY fenomén, komunitné organizovanie (koncept S. Alinského), a iné protestné prejavy mobilizácie občanov,
- Analýza verejného konfliktu
- Prístupy riešenia verejných konfliktov (podľa Dukes, 1996) – multilaterálne vyjednávanie, mediácia, prístupy kooperatívneho plánovania

5. Špecifické aspekty zapájania predstaviteľom menšín a znevýhodnených skupín obyvateľstva do participatívnych procesov

- 6. **Práca s prípadovými štúdiami** - špecificky prispôbenými pracoviskami verejnej správy na ktorom pôsobia jednotliví účastníci, a téme, s ktorou pracujú
- 7. **Skupinová supervízia konkrétnych situácií účastníkov**, s ktorými sa stretli počas prípravy a realizácie participatívneho procesu (napr. Bálintovská skupina, action learning set/skupina akčného učenia, prístup problematizácie)

Rozsah modulu: 1 deň

Povinné študijné materiály:

Doplníme podľa spracovaných výstupov NP participácia

Odporúčaná literatúra:

Adams, R. (2008). **Empowerment, participation and social work**. New York: Palgrave Macmillan.

Publikácia približuje prínosy participácie prostredníctvom konceptu empowerment (zmocnenie, posilnenie) predovšetkým v kontexte sociálnej práce, možno však aplikovať aj pre potreby zapájania verejnosti do rozhodovania o verejných politikách. Dostupná v anglickom jazyku.

Carpenter, S. (1994). Solving Community Problems by Consensus v Herrman, M.H. ed. **Resolving Conflicts: Strategies for Local Government**, The International City/County Management Association, Washington, D.C., strany 137-147

Dalton, D.; Harter, P.J. (2012). **Better Decisions through Consultation and Collaboration**. EPA's Conflict Prevention and Resolution Center, dostupné na:

https://www.epa.gov/sites/production/files/2015-09/documents/better_decisions.pdf

Průručka zapájania verejnosti v rozhodovaní, v anglickom jazyku.

Miková K., Z. Pauliniová, L. Briestenský, G. Bianchi: *Občianska participácia*. CD manuál pre pracovníkov samospráv o účasti verejnosti na veciach verejných, EKS a PDCS, 2003

Plichtová, J. (Ed.) (2010). **Občianstvo, participácia a deliberácia na Slovensku: teória a realita**. Bratislava, Veda SAV.

POTUČEK, M. (2006). **Manuál prognostických metod**. Praha, Sociologické nakladatelství Slon. (veľmi kompetentný prehľad metód použiteľných aj pri výskumnej práci s veľkými skupinami)

Susskind, L., McKernan, S. a Thomas-Larmer, J. (Eds.)(1999).**The Consensus Building Handbook**. A Comprehensive Guide to Reaching Agreement, Thousand Oaks, Sage Publications.

Participatívna tvorba verejných priestorov:

Miková, K., Paulíková, M., Pauliniová, Z. (2010). **Verejné priestory: Ako tvoriť priestory s príbehom pre ľudí a s ľuďmi**. Nadácia Ekopolis. Banská Bystrica.

Lenda – Chaloupková, H. (2000). **Moje obec, moje město – věc veřejná**. Nadace Via.

Madden, K.(2003). **Utváření místa, Příručka k vytváření kvalitních veřejných prostranství**, Project for Public Spaces, Inc., Nadace Partnerství.

Nawrath, M. (ed.) (2003). **Plánovací víkend, Příručka pro společné plánování veřejných prostranství**_Nadace Partnerství.

Program kurzu

1 deň [približne 8 hodín — 4 -5 tréningových blokov]

Uvádzané časy sú odhadované na veľkosť skupiny medzi 12-15 účastníkmi. Po každom tréningovom bloku (v trvaní medzi hodinou a dvomi) počítame s prestávkami cca 15 min a obedňajšou prestávkou cca 1 hodinu.

Čas	Tréningová aktivita	Poznámky pre lektora/ku
Prvý blok cca 90 min	Privítanie, dohoda cieľoch a programe, pripomenutie pravidiel Cvičenie: "Kolotoče" Prezentácia lektora/ky: Pripomenutie postupu tvorby verejnej politiky so zameraním na realizačné fázy participačného procesu ako aj na vybrané metódy a nástroje	Úvody Čas: 10 min Cvičenie: "Kolotoče" Aktivita 1 Čas: 40 -50 min Prezentácia lektora/ky: Postup tvorby verejnej politiky a ... Aktivita 2 Čas: 30 min
Druhý blok cca 100 min	Cvičenie: Práca na vlastnom projekte zapájania verejnosti do rozhodovania	Cvičenie: Práca na vlastnom projekte zapájania verejnosti do rozhodovania Vypracovanie návrhu vlastného participačného procesu - cvičenie v dvojiciach Aktivita 3 Čas: 100 min
Tretí blok cca 100 min	Prezentácia lektora/ky: Analýza konfliktu Cvičenie: Analýza konfliktu	Prezentácia lektora/ky: Analýza konfliktu - lektor/ka vysvetlí aké sú zdroje konfliktu, aktéri konfliktu a miera eskalácie konfliktu v komunite/regióne Handout 2 Čas: 30 min Cvičenie: Analýza konfliktu Aktivita 4 Čas: 70 min
Štvrtý blok cca 100 min	Cvičenie: Zapájanie predstaviteľov menších a znevýhodnených skupín obyvateľstva do participačných procesov Prezentácia lektora/ky: Typy verejných stretnutí	Cvičenie: Zapájanie predstaviteľov menších Aktivita 5 Prezentácia lektorky: Typy verejných stretnutí - Aktivita 6 Čas: 25 min
Piaty blok cca 70 min	Cvičenie: Bálintovská skupina	Cvičenie: Bálintovská skupina - Aktivita 7 Čas: 60 minút

Aktivita 1: “Kolotoče”

Popis aktivity

Cieľ aktivity

- Zdieľanie skúseností účastníkov v relatívne súkromnom priestore, vo dvojici
- Posilňovanie vzťahov medzi účastníkmi

Postup

- Lektor/ka vyzve účastníkov aby si vybrali a posadili sa na jednu z usporiadaných stoličiek (bez toho aby stoličky posúvali).
- Keď celá skupina sedí, tak lektor/ka vysvetlí celý postup aktivity: *“Najbližších 20 minút budete v 2 minútových intervaloch hovoriť s človekom, ktorý sedí oproti vám. Podľa konkrétnej inštrukcie budete buď počúvať, alebo hovoriť, a to o téme ktorú vám zadám. Po jednotlivých rozhovoroch sa vždy jeden z vás posunie o jedno miesto doprava - kto to bude, vám znovu poviem. Môžeme začať?”*
- Lektor/ka zadá prvú otázku, a požiada účastníkov sediacich vo vnútornom kruhu aby rozprávali, tí vo vonkajšom kruhu počúvajú. Naraz rozprávajú všetky oproti sebe sediace dvojice.
- Po cca 2 minútach lektor gongom zastaví diskusiu a požiada ľudí vo vonkajšom kruhu aby sa posunuli o jedno miesto doprava. Keď sa presunú, najbližšie dve minúty budú ľudia vo vonkajšom kruhu rozprávať (znovu budú odpovedať na prvú otázku). Ľudia vo vnútornom kruhu budú počúvať.
- Po ďalších cca 2 minútach lektor gongom zastaví diskusiu a požiada ľudí vo vnútornom kruhu aby sa posunuli o jedno miesto doprava. Keď sa presunú, títo rozprávajú, vonkajší kruh počúva. Diskutujú druhú otázku, ktorú zadá lektor/ka.
- Takto sa presúvajú a diskutujú kým každý/á z dvojice zodpovie na 3-4 otázky.
- Možné otázky na diskusie dvojíc sú:
  - Čo ste sa vám od posledného spoločného kurzu podarilo?
  - Prečo sa zaujímate o zapájanie verejnosti a ako ste sa dostali k tejto téme?
  - Akého zaujímavého človeka ste spoznali vďaka participatívneho procesu?
  - Čím vás účastníci participatívneho procesu prekvapili?

Poznámky pre lektora/lektorku

Potrebné vybavenie a materiály

- priestor, v ktorom je možné usporiadať stoličky pre účastníkov do dvoch sústredných kruhov, pričom sú vždy dve stoličky umiestnené oproti sebe a umožňujú diskusiu oproti sebe sediace dvojice

V ideálnom prípade je takéto sedenie pripravené vopred a na inom mieste ako je trvalé sedenie účastníkov. Ak nie, tak v úvode aktivity je potrebné počítať s cca 5-10 minútami na usporiadanie miestnosti.

- je možné použiť aj gong, alebo iný nástroj vydávajúci dostatočne silný a súčasne príjemný zvuk

Časový rozvrh:

- Inštrukcia: 5 minút
- Diskusia vo dvojiciach 6 až 8 x 2 minúty, plus presuny cca 17 - 25 minút
- Diskusia a zhrnutie v celej skupine: cca 20 minút

Celkový čas: 40 -50 minút

Odporúčania pre lektora/ku:

V prípade, že má skupina nepárny počet členov, tak je vhodné aby sa jeden z lektorov (v prípade, že sú dvaja) stal účastníkom diskusie, v prípade, že to nie je možné, lektor/ka požiada jedného/nu účastníka/čku, aby sa posadil na poslednú stoličku a bol/a pozorovateľom/kou a nezapája/a sa počas tohto kola do diskusie. Človek, ktorý nemá diskutéra do páru nehovorí, na dve minúty len počúva. Rola “pozorovateľ sa pri posune ľudí v kruhu vždy na dve Odporúčame aby si lektor/ka prispôbil otázky pre účastníkov podľa toho čo sa deje v ich komunitách /či spoločnosti, prípadne podľa tém, ktorými školená skupina žije. Súčasne otázky by mali súvisieť s témou tréningu.

- Čo ste sa od minulého stretnutia naučili?
- Máte pochybnosti o zmysle participácie? Aké?
- Po poslednej diskusii požiada lektor/ka účastníkov, aby si sadli späť na svoje miesta (alebo spolu s nimi preusporiada miestnosť).

Debrief/reflexia

- Lektor/ka požiada účastníkov, aby zdieľali niečo zaujímavé, čo sa vďaka rozhovorom dozvedeli (a čo je možné zdieľať v celej skupine). Nepredpokladá sa, že v tejto časti zhrnutia majú hovoriť všetci, odpovedá ten/tá, ktorý má čo povedať.
- Lektor/ka sa môže viac zamerať na jednu z položených otázok - napríklad na pochybnosti, ktoré účastníci majú ohľadom participácie.
- Lektor/ka nechá odpovedať 5-6 účastníkov potom diskusiu ukončí.

Aktivita 2: Postup tvorby verejnej politiky, preh ľad metód zapájania verejnosti

(podklad pre prezentáciu lektora/ky)

V tejto časti ponúkame hlavné okruhy tém, ktoré by si lektor/ka mali pripraviť do prezentácie pre účastníkov, vrátane odkazov na zdrojovú literatúru. Je vhodné aby lektor/ka použili vlastné príklady na ilustráciu metód alebo nástrojov participácie, ako aj na popis priebehu tvorby verejnej politiky. Základné nástroje je vhodné prezentovať priamo na kurze, zvyšok môžu účastníci získať v podobe odporúčanej literatúry.

- **Proces tvorby verejnej politiky s účasťou verejnosti:**
  1. Rozhodnutie o spôsobe tvorby verejnej politiky
  2. Príprava participatívneho procesu
  3. Realizácia patricipačných aktivít
  4. Rozhodnutie o výslednej podobe verejnej politiky
  5. Informovanie (najmä) zúčastnenej verejnosti o použití výstupov z participatívneho procesu
  6. Evaluácia procesu tvorby politiky

- **Realizácia patricipačných aktivít**
  - Informačná kampaň: šírenie informácií o procese tvorby a obsahu verejnej politiky
  - Dialóg so zainteresovanými aktérmi a verejnosťou
  - Spracovanie výstupov participatívneho procesu (napr. správy o tom, čo k danej problematike hovoria občania)

- **Preh ľad metód zapájania verejnosti do verejného rozhodovania a tvorby verejných politik**
  - Nástroje informovania verejnosti (tlačové konferencie, webové stránky, výstavy, dni otvorených dverí, prezentácie vo verejnom priestore, atď.)
  - Metódy zisťovania názorov verejnosti (participatívne a expertné prístupy k zisťovaniu názorov a potrieb stakeholderov a verejnosti, mapovanie komunity, Crowd mapovanie, ankety, dotazníky, prieskumy, canvassing/door-to-door prístupy, projekt načúvania, obhliadka verejného priestoru, prechádzky a jazdy (urban walks), atď.)
  - Metódy verejnej diskusie - rôzne metódy deliberácie (deliberačné fórum, deliberačný prieskum, plánovacie bunky, konsenzuálne konferencie, občianske poroty...),
  - Typy verejných stretnutí (verejné vypočutie, verejné stretnutie, briefing, okrúhly stôl, workshop, atď.)
  - Nástroje e-participácie (webová stránka, streamovanie stretnutí, často kladené otázky (FAQ), jednotná e-mailová adresa, online diskusné fórum, online dotazník, newsletter, atď.)
  - Výber primeraných metód podľa úrovne verejnej politiky (národná, regionálna, mikroregionálna, miestna), zvolenej úrovne participácie a cieľa participatívneho procesu

Aktivita 3: Práca na vlastnom projekte zapájania verejnosti do rozhodovania

Tréningová aktivita

Aktivita nadväzuje na domácu úlohu účastníkov po prvom kurze.

Cieľ aktivity

- Umožniť účastníkom pripraviť vlastný návrh procesu zapájania verejnosti do rozhodovania - vo svojej vlastnej situácii (v obci, meste, regióne či celoštátny proces).
- Získať spätnú väzbu od kolegov i lektorov na svoj návrh.

Postup

- Lektor/ka predstaví ciele a priebeh celého cvičenia a zadá inštrukciu pre individuálnu prácu na finálnych úpravách návrhu vlastného participatívneho procesu pripraveného v rámci domácej úlohy po prvom module - [Handout 1](#). Účastníci môžu pracovať na návrhu procesu na vlastných notebookoch alebo si prezentáciu navrhovaného procesu pripravujú na flipchart.
- Po 15 minútach vyzve lektor/ka účastníkov aby vytvorili dvojice a v rámci nich si predstavili a komentovali svoje návrhy procesov. Na diskusiu vo dvojici majú 30 minút, t.j. 15 min na predstavenie a komentovanie jedného návrhu procesu. Lektor/ka sleduje diskusiu vo dvojiciach, postupne obchádza dvojice a prípadne komentuje návrhy účastníkov.
- Po 30 minútach požiada účastníkov aby sa vrátili do spoločnej skupiny. Vyzve tých, ktorí majú otázku/dilemu, s ktorou si vo dvojici nevedeli poradiť, aby stručne predstavili návrh participatívneho procesu, ktorého sa otázka týka, a otázku. Spoločne s ostatnými účastníkmi navrhujú možné riešenia. Takto v celej skupine je možné prejsť max. 5-6 návrhov procesu.

Debrief

- V spoločnej záverečnej diskusii lektor/ka upozorňuje účastníkov na vybrané aspekty tvorby návrhu, a to na základe toho čo si všimol/la počas predchádzajúceho obchádzania diskutujúcich dvojíc.

Poznámky pre lektora/lektorku

Potrebné vybavenie a materiály

- Písomná inštrukcia pre každého účastníka - [Handout 1](#)
- Dostatok priestoru pre samostatnú prácu účastníkov (ideálne pri stole) a následne pre diskusiu dvojíc.

Časový rozvrh:

- Inštrukcia a rozdelenie do skupín: 5 minút
  - Individuálna práca na úpravách vlastného procesu- 15 minút
  - Diskusia v dvojiciach - 30 minút
  - Diskusia v celej skupine - 40-50 minút
- Celkový čas: 90-100 minút

Odporúčania pre lektora/ku:

- Počas diskusie dvojíc lektor/ka sleduje diskusiu vo dvojiciach, postupne obchádza dvojice a robí si poznámky o témach na ktoré sa zameriava diskusia dvojíc, prípadne o otázkach/dilemách, ktoré dvojice riešia.
- Lektor/ka na vyžiadanie môže zasiahnuť do diskusie dvojice odporúčaním, ale nemá/a by prebrať iniciatívu a ani zostať pri jednej dvojici celý čas.
- V prípade komplikovanejších, prípade konfliktných východiskových situácií môže účastníkov narhnuť využitie ich prípadu na bálintovskú skupinu alebo môže ponúknuť individuálnu konzultáciu počas prestávky.

Aktivita 4: Analýza konfliktu

Tréningová aktivita

Ciele aktivity

- Predstaviť účastníkom možný rámec pre analýzu verejného konfliktu
- Naučiť účastníkov konkrétny postup (nástroj), ktorý môžu v situácii verejného konfliktu, súvisiaceho s tvorbou verejnej politiky, použiť.

Postup

- Krátka prednáška lektora/ky poskytujúca rámec pre analýzu konfliktu zameraná na:
  - Zdroje konfliktu (podľa Moore, 1989. Negotiation, Bargaining and Dispute Resolution)
  - Aktéri konfliktu (primárni, sekundárni a terciálni aktéri)
  - Úrovne konfliktu (podľa Carpenter 1996: Špirály neriadeného konfliktu)
- Lektorka v prezentácii využíva príklady na ilustrovanie jednotlivých aspektov analýzy verejného konfliktu.
- Po predstavení rámca analýzy konfliktu lektor/ka prehrá 3-4 krátke videá - príklady verejného konfliktu, prípadne doplní informácie o konflikte
- Lektor/ka rozdelí skupinu do 3-4 menších skupín - každá skupina dostane za úlohu analyzovať jeden z predstavených verejných konfliktov.

Analýza verejného konfliktu sa zamieňa na tieto aspekty:

1. Kto sú aktéri verejného konfliktu (primárni, sekundárni a terciálni aktéri)?
  2. Aký sú hlavné zdroje konfliktu?
  3. Na ktorej úrovni eskalácie je konflikt?
  4. Ako by ste v tomto prípade ako človek zodpovedný za realizáciu participatívneho procesu (prípadne ako konzultant/ ako expert na participáciu) postupovali?
- Po cca 20 minútach lektor/ka ukončí diskusiu malých skupín a požiada účastníkov aby sa vrátili do jednej skupiny.
  - Malé skupiny po jednom predstavujú analýzu konfliktu predstavenú v ich videu, ostatné skupiny ako aj lektor/ka dopĺňajú analýzu.

Debrief

- Lektor/ka sumarizuje hlavné rozlišovacie charakteristiky jednotlivých aktérov, konfliktu, zdrojov verejného konfliktu ako aj úrovni /fáz eskalácie konfliktu.

Poznámky pre lektora/ku

Potrebné vybavenie a materiály

- Prezentácia pre úvodný vstup lektora/ky
- 3-4 krátke videá popisujúce reálny verejný konflikt (ideálne) relevantný pre úroveň verejnej správy účastníkov.
- Notebook s reproduktormi - systém umožňujúci pre účastníkov prehrať videá

Časový rozvrh

- Prezentácia— 30 minutes
  - Prehranie troch krátkych videí (3-7 minút každý) —cca 15 minút
  - Diskusia v malých skupinách — 20 minút
  - Prezentácia výsledkov diskusie malých skupín a spoločná diskusia — 35 minút
- Celkový čas 100 minút

Odporúčania pre lektora/ku:

Lektor/ka by mal venovať veľkú pozornosť výberu videoukážok. Je ideálne aby zobrazovali rôzne verejné konflikty - nevadí ak 2-3 ukážky budú na miestnej úrovni a jedna na celoslovenskej. Konflikty na nižšej úrovni sa jednoduchšie analyzujú.

Napr.:

- Zámer mesta Nové Zámky postaviť nízkoprahové denné centrum
  - popis situácie <https://www.facebook.com/dobrovicsovavvoj/videos/2827790920780248/>
  - rokovanie zastupiteľstva k petícii občanov <https://youtu.be/T8WPvFnVnpU>

Maximálna dĺžka jednej ukážky by mala byť 7-8 minút. V prípade dlhšieho videa lektor/ka vyberie z celého videa len tie najrelevantnejšie časti v trvaní max 7-8 minút.

• Lektor/ka premostí metodiku analýzy konfliktu ako aj niektoré pozorovania z analyzovaných konfliktov do reality účastníkov.	

Aktivita 5: Zapájanie predstaviteľov menších a znevýhodnených skupín obyvateľstva do participatívnych procesov

Tréningová aktivita

Ciele aktivity

- Upríamit' pozornosť účastníkov na potreby menších a znevýhodnených skupín obyvateľstva.
- Preskúmať bariéry a hľadať riešenie na ich prekonanie.

Postup

- V úvode cvičenia má lektor/ka dve možnosti:
  - a. použiť reálne témy, v ktorých účastníci pripravujú participatívne procesy alebo
  - b. použiť vopred pripravené vlastné 3-5 vetové popisy situácií (príklady v [Handout 3](#)), s ktorými budú účastníci pracovať.
- V prípade využitia reálnych situácií účastníkov ich lektor/ka najprv od účastníkov zozbiera a prioritizuje aby vybral/a max 5 situácií.
- Lektor/ka skupinu rozdelí do skupín podľa záujmu o konkrétnu tému verejnej politiky.
- Zadanie na prácu v malých skupinách je:
  1. zamyslite sa akých menších, prípadne vylúčených skupín, sa dané rozhodovanie dotýka? Koho (aké skupiny ľudí) finálna politika ovplyvní? Vyberte 3-4, podľa vás najrelevantnejšie.
  2. Pre jednotlivé (v participácii nejakým spôsobom znevýhodnené) skupiny popíšte bariéry, ktoré zabraňujú účasti tejto skupiny na aktivitách v rámci participatívneho procesu.
  3. Aké opatrenie je možné urobiť pre prekonanie pomenovaných bariér? Aké konkrétne aktivity/opatrenia by ste odporúčali?
  4. Aké kroky môžete urobiť, aby ste neboli "len" objektom", ale aj subjektom plánovania a diskusie

Debrief

Po tom, keď podskupiny prezentovali svoje odporúčania, lektor/ka zosumarizuje hlavné myšlienky a podčiarkne špecifické situácie a špecifický kontext, kde by sa nemalo postupovať tradične, ale výnimočne je možné využiť aj iné postupy, napr. využiť na zapojenie občanov nejaké prostriedky umenia, slávnosti, miestne zvyky, video ap.

Poznámky pre lektora/lektorku

Potrebné vybavenie a materiály

- Figúrky zvierat
- A3 papiere so znázornenými kruhmi zainteresovaných aktérov

Časový rozvrh:

- Inštrukcia a zber situácií zo skupiny: 10 minút
  - Diskusia v menších skupinách: 20 minút
  - Diskusia v celej skupine: 30 minút
- Čas: 60 minút

Odporúčania pre lektora/ku:

Pri rozbere zapojených skupín obyvateľstva, by diskusia za pomoci lektora mala pomenovať možné skupiny na ktoré sme pri analýze zabudli, lebo sú malo viditeľné, alebo si ich zapojenie nevieme predstaviť, hoci je dôležité počuť ich a dať im na vedomie, že sa s nimi počíta. V diskusii by mal lektor poukázať na to, prečo sa obyčajne zabúda na túto skupinu.)

Pri rozbere, akým spôsobom (v akom čase, na akom mieste v akej podobe) zapojiť jednotlivé skupiny obyvateľov a odborníkov by sa diskusia mala venovať vhodným a nevhodným formám zapojenia. (Např. Prečo nevolať záhradkárov na stretnutie cez víkend poobede v čase zberu úrody. Prečo majú mať dokumenty, ku ktorým sa vyjadrujú menej vzdelaní, alebo neinformovaní občania, aj popularizačný jazyk s príkladmi a obrázkami/schémmami., ap.)

Aktivita 6: Typy verejných stretnutí

<p>Tréningová aktivita</p> <p>Cieľ aktivity <i>Oboznámiť sa s možnými typmi stretnutí s verejnosťou, porozumieť v čom sa líšia (na aké situácie sa hodí špecifický typ) a porozumieť na základe akých kritérií si volí typ stretnutia aktér (príp. inštitúcia), ktorý/á ho zvoláva.</i></p> <p>Postup</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lektor/ka v prezentácii (príp. aj na základe schematických obrázkov, alebo ppt) vysvetlí aké typy stretnutí s verejnosťou poznáme, aké sú kritéria výberu pre ich použitie. <p>Debrief</p>	<p>Poznámky pre lektora/lektorku</p> <p>Potrebné vybavenie a materiály Dataprojektor s premietacím plátnom a s pripravenou prezentáciou alebo flipchart s nakreslenými schémami typov verejných stretnutí</p> <p>Časový rozvrh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prednáška po ktorej nasleduje diskusia v celej skupine Čas: 25 minút <p>Odporúčania pre lektora/ku: Diskusia by nemala príliš rýchlo skĺznuť na jednu špecifickú situáciu, ktorá opisuje len jeden typ stretnutí. Po krátkom komentári zo strany účastníkov, by ich mal lektor upozorniť, že toto je vysvetlenie v rámci prednášky, kde chceme informačne prebrať viaceré typy, aby sme lepšie porozumeli rôznorodým možnostiam, aby sme sa lepšie dokázali rozhodovať pri príprave stretnutí. Je vhodné aby si lektor/ka privil/la aj schematické grafické znázornenie jednotlivých stretnutí - to napomôže názornosti prezentácie.</p>
--	--

Aktivita 7: Bálintovská skupina

<p>Tréningová aktivita</p> <p>Cieľ aktivity</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prostredníctvom supervíznej diskusnej aktivity si uvedomiť možné alternatívy postupov v problematických situáciách a pochopiť aj širší rámec, v ktorom sa tieto náročné situácie odohrávajú . <p>Postup</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lektor/ka vysvetlí rámec, ktorého vychádza supervízne cvičenie v duchu Bálintovskej skupiny. Taktiež vysvetlí aké sú kroky pri tomto rozbere problematickej situácie, poklad pre tieto informácie je tu: Handout 5 • Účastníci ponúknu možnosti problematických prípadov, ktoré zažili. Spoločne (napríklad väčšinovým hlasovaním) vyberú jeden z nich a tomu sa venuje diskusia. • Potom, pod vedení lektora/ky, ho skupina rozoberie v súlade s odporúčanými krokmi. <p>Odporúčané fázy pre diskusiu v Bálintovskom postupe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 0. Výber bálintovského prípadu skupinou 1. Stručný opis prípadu prezentujúcim a pomenovanie problému (otázka) 2. Otázky účastníkov prezentujúcemu k prípadu 3. Voľné asociácie, fantázie, metafory 4. Odporúčania z pozície účastníkov 5. Spätná väzba a zhrnutie skupiny prezentujúcim. <p>Debrief</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lektor po cca 60 minútach uzavrie diskusiu a umožní krátku spätnú väzbu protagonistu, ktorý priniesol prípad ako aj účastníkom diskusie.	<p>Poznámky pre lektora/lektorku</p> <p>Potrebné vybavenie a materiály</p> <ul style="list-style-type: none"> • sedenie v kruhu, bez bariér (stolov) • flipchart, ktorý opisuje kroky Bálintovského procesu • handout pre účastníkov po skončení diskusie s popisom Bálintovskej skupiny Handout 5 <p>Časový rozvrh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vysvetlenie Bálintovského prístupu k diskusiám: 5 minút • Výber prípadu a diskusia: 60 minút • Spätná väzba k diskusií : 5 minút <p>Čas: 70 minút</p> <p>Odporúčania pre lektora/ku:</p> <p>Lektor by mal už v predchádzajúcom programe (napr. deň pred touto aktivitou) spomenúť, že v tomto bloku sa budeme venovať konkrétnej skúsenosti účastníkov s ich reálnou situáciou, v ktorej si neboli istí ako postupovať. Aj to, že viacerí účastníci budú mať možnosť ponúknuť nejakú problémovú situáciu a jednej z nich sa budeme venovať v hodinovej diskusii.</p> <p>Lektor by mal pripomenúť pravidlo dôvernosti - teda, že preberané informácie slúžia ako pracovný materiál, z ktorého sa môžeme niečo naučiť a rozhodne nie sú určené na ďalšie šírenie (napríklad cez Facebook) alebo ako súčasť klebetenia v kamarátskych kruhoch.</p>
--	---

Zadanie na prípravu Návrhu vlastného participatívneho procesu.

Pripravte návrh participatívneho procesu v téme a v situácii, ktorej reálne čelíte, alebo o ktorej viete, že vás v budúcnosti čaká. **Návrh participatívneho procesu** by mal obsahovať nasledujúce časti:

1. Cieľ participatívneho procesu tvorby výzvy

Napr. Cieľom participatívneho procesu tvorby nového verejného priestoru je zapojiť zainteresovaných aktérov a verejnosť do tvorby podkladov pre verejnú architektonickú súťaž. Zainteresovaní aktéri a verejnosť a zúčastňujú o diskusii o alternatívach verejnej politiky a z participatívneho procesu vzniknú odporúčania, ktoré schváli stavebná komisia mesta M.

2. Návrh fáz/krokov a časového rámca participatívneho procesu napríklad:

Fáza 1: Príprava participatívneho procesu (3-4 týždne)

- Mapovanie východiskovej situácie a konfliktov vo vzťahu k budúcemu využitiu verejného priestoru:
  - Zmapovanie zainteresovaných aktérov,
  - Realizácia mapovacích rozhovorov s vybranými zainteresovanými aktérmi zamerané na pochopenie východiskovej situácie,
  - Overenie rozhodovacích mandátov, otvorenosti kľúčových aktérov voči realizácii participatívneho procesu napr. ochotu vedenia mesta delegovať časť rozhodovania na pracovné skupiny,
  - Zmapovanie aktuálnych a potenciálnych konfliktov pri presadzovaní záujmov jednotlivých zainteresovaných aktérov vo vzťahu k budúcemu využitiu verejného priestoru,
- Premietnutie výsledkov mapovania do úpravy plánu participatívneho procesu.

Fáza 2: Informovanie a mapovanie názorov verejnosti (4-5 týždňov)

- Vytvorenie webovej stránky projektu,
- Realizácia ankety (online aj offline),
- Mapovacie pološtrukturované rozhovory so širším okruhom zainteresovaných aktérov zameraných na zistenie názorov a preferencií týkajúcich sa verejného priestoru,
- Spracovanie a analýza výsledkov ankety a mapovacích rozhovorov.

Fáza 3: Realizácia participatívnych aktivít (8-10 týždňov)

- vytvorenie Koordinačnej skupiny, ktorá bude koordinovať participatívny proces, zvolávať stretnutia a pripravovať podklady na stretnutia.
- realizácia Úvodného stretnutia identifikovaných kľúčových zainteresovaných aktérov (predpokladáme jednodňové stretnutie s 50-70 účastníkmi)
  - cieľom stretnutia bude:
    - zoznámenie sa s očakávaniami a záujmami zainteresovaných subjektov ,
    - diskusia o funkčnom využití.
    - dosiahnutie predbežnej dohody o funkčných plochách, ktorých umiestnenie je potrebné riešiť v rámci nového funkčného členenia SAV.

- Vytvorenie pracovných skupín, ktoré budú ďalej pripravovať návrh jednotlivých funkčných plôch
- Stretnutia jednotlivých pracovných skupín (4-6 pracovných skupín – 2-3 stretnutia). Zadaním pracovných skupín bude vypracovať podrobnejší návrh obsahu funkčných plôch t.j. požadovaných funkcií, aktivít a činností pre jednotlivé funkčné plochy/objekty. Presnejšie zadanie vyplynie z predchádzajúcich krokov procesu.
- Realizácia Koordinačného stretnutia pracovných skupín
  - Cieľom stretnutia bude prezentácia a pripomienkovanie predbežných výstupov práce pracovných skupín a ich vzájomné prepojenie. V prípade, že v rámci stretnutia narazíme na otázky, v ktorých účastníci nedokážu dosiahnuť dohodu zorganizujeme následné menšie vyjednávacie stretnutia.
- Realizácia Záverečného stretnutia identifikovaných kľúčových zainteresovaných aktérov (predpokladáme jednodňové stretnutie s 50-70 účastníkmi)
  - cieľom stretnutia bude prezentácia výstupov práce pracovných skupín
  - diskusia o prioritných funkciách budúceho verejného priestoru (prípadne o prioritných funkčných plochách, voliteľných doplnkových funkciách a neprípustných funkciách).

Z každého stretnutia bude spracovaný zápis, ktorý bude rozposlaný všetkým účastníkom stretnutia.

Fáza 3: Spracovanie Správy z participatívneho procesu (2-3 týždne)

- Spracovanie správy editorským tímom,
- Pripomienkovanie správy zúčastnenými aktérmi
- Záverečná prezentácia Správy (cca 3 hod. stretnutie)

3. Časový harmonogram - august až december 2019

4. Rozpočet participatívneho procesu

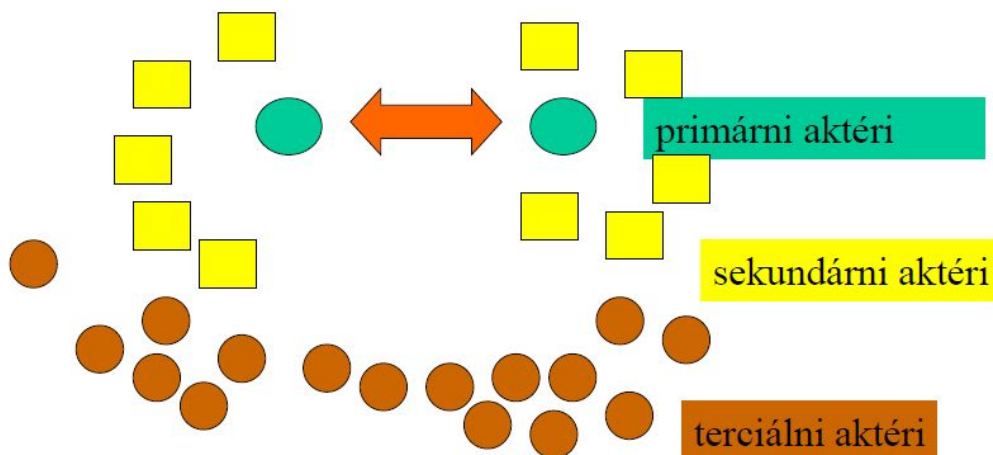

Zdroje konfliktu

- **Záujmy** (obsahový konflikt)
- **Vzťahy** (konflikt vo vzťahoch, osobné, interpersonálne zdroje)
- **Informácie** (reálny nedostatok informácií, dát, alebo iná interpretácia dát)
- **Štrukturálne konflikty** (vyplývajúce z kontextu, štruktúry, systému)
- **Hodnoty** (konflikt hodnôt)

podľa Christopher W. Moore (1989)

AKTÉRI KONFLIKTU

ŠPIRÁLA NERIADENÉHO KONFLIKTU

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Legislatíva ▪ Súdny proces ▪ Nenásilná priama akcia ▪ Ochota niesť vyššie náklady ▪ Apely na volených predstaviteľov a zástupcov orgánov ▪ Aktivitu preberajú militantní lídri ▪ Formovanie koalícií ▪ Pracovné skupiny študujú problém ▪ Publicita v novinách ▪ Objavuje sa vedenie ▪ Problematika sa dostáva na program ďalších stretnutí ▪ Neformálne občianske stretnutia ▪ Listy ▪ Telefonáty 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opatrenia na výkon práva ▪ Súdny proces ▪ Prerozdelenie zdrojov s cieľom blokovať súperov ▪ Ochota niesť vyššie náklady ▪ Apely na volených predstaviteľov a zástupcov orgánov ▪ Objavujú sa zástancovia tvrdej línie ▪ Do rozhodovania sa zapájajú vysokopostavení manažéri ▪ Budovanie podpory v mocenských štruktúrach ▪ Mediálna kampaň v odborových i iných médiách ▪ Jednotlivé tlačové správy ▪ List ako protireakcia ▪ Žiadna odozva ▪ Aktivity verejnej správy alebo podnikateľov 	<p style="text-align: center;">Špirála konfliktu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Problémom sa stávajú sankcie ▪ Nové nápady na mŕtvom bode ▪ Obhajovanie nerealistických cieľov ▪ Problémom sa stávajú hrozby ▪ Zmena problémov z konkrétnych na všeobecné, z jednotlivých na mnohonásobné ▪ Problémy sa polarizujú ▪ Vyostrovanie problémov a pozícií ▪ Jednotlivci zaujímajú postoj k problému ▪ Ľudia si uvedomujú konkrétne problémy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Motivácia založená na pomste ▪ Rozvíjanie konfliktu mimo kontroly jednotlivcov ▪ Proces ako zdroj frustrácie ▪ Pociť naliehavosti ▪ Militantný odpor ▪ Neschopnosť vnímať neutrálne ▪ Explicitný výkon moci ▪ Stereotypizovanie ▪ Chýry a zveličovanie ▪ Upevňovanie pozícií ▪ Zintenzívňovanie pocitov ▪ Vyjadrovanie pocitov ▪ Rastúca úzkosť ▪ Psychologický efekt na zúčastnené strany
		Špirála konfliktu	Vývoj problému	Psychologický efekt na zúčastnené strany

53

© PDCS, 2002 podľa S. Carpenter, "Cooperative planning and problem solving", 1996

Návrh možné situácií pre cvičenie

“Zapájanie predstaviteľov menších a znevýhodnených skupín obyvateľstva do participatívnych procesov.”

Situácia 1:

Budete pripravovať parkovaciu politiku stredne veľkého mesta (napr. Prešov alebo Banská Bystrica). Zatiaľ mestu dominujú autá, v budúcnosti by sa to malo zmeniť, mesto uvažuje o tom, kto by sa mal vyjadriť k prioritám mesta z hľadiska dopravy a parkovania.

Situácia 2:

VÚC prehodnocuje stratégiu podpory a rozvoja kultúru v Župe. VÚC má dotačný program, v jeho rámci si župa chce definovať priority na ďalších 5 rokov. Ako by mali byť participatívne určené priority dotačného programu?

Situácia 3:

Celoštátna politika. Výbor OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím (CRPD) publikoval v roku 2016 odporúčania pre prístup štátu k ľuďom so zdravotným postihnutím. Jedno z nich upozorňuje na veľké regionálne rozdiely v poskytovaní komunitných a terénnych sociálnych služieb a odporúča, aby Slovenská republika prijala také opatrenia, aby tieto služby boli dostupné vo všetkých regiónoch, aj vo vidieckych oblastiach. Dôležitá je tiež zmena v nazeraní na sociálne služby a prechod od medicínskeho modelu poskytovania sociálnych služieb k modelu, ktorý kladie dôraz na aktivizovanie jednotlivca a jeho okolia, individuálne nastavenie sociálnej služby podľa jeho potrieb tak, aby mohol čo najdlhšie zotrvať vo svojom domácom prostredí. Verejná diskusia by sa mala zamerať hlavne na tieto dva problémy: 1) znižovanie regionálnych rozdielov a 2) poskytovanie sociálnych služieb v domácom prostredí. Kto by mal byť prizvaný do takýchto diskusií? Ako by mal byť organizovaný tento typ participatívnej diskusie?

Situácia 4:

Mestská časť (MČ) /alebo stredne veľké mesto chce podporovať aktivity zamerané na miestny rozvoj. Preto sa rozhodne pripraviť všeobecne záväzné nariadenie (VZN) upravujúce dotačný systém MČ alebo mesta zameraný na podporu miestnych aktivít (na najbližšie 4 roky). Kto by mal byť prizvaný do prípravy VZN? Ako by mal byť organizovaný tento typ participatívnej diskusie?

Situácia 5:

Stredne veľké mesto (napr. Zvolen) sa prihlásilo k výzve, že o.i. chce na úrovni mesta rozvíjať komunitu priateľskú k deťom. V meste fungovali inštitúcie ako: študentský parlament, miestne školské rady na základných a stredných školách, mnohé pravidelné aktivity Saleziánov, nezávislé občianske združenia s voľnočasovými aktivitami pre deti, materské centrá, pokusy veľkých firiem o programy sociálnej zodpovednosti, ktoré sa zameriavajú aj na rodiny, preventívne programy mestskej polície a hasičského zboru zamerané na deti. V meste funguje pravidelné vysielanie internetového rádia, ktoré má aj program orientovaný na deti a rodiny. Taktiež je na internete populárna a veľmi aktívna platforma, ktorá sa venuje darovaniu a výmene detského šatstva, obuvi a športových pomôcok hlavne na úrovni mesta. Na koho by ste obrátili v snahe systematickejšie rozvíjať komunitu priateľskú k deťom. Akým spôsobom by ste organizovali verejnú diskusiu na túto tému.

Situácia 6:

Mesto chce stavať bývanie pre sociálne znevýhodnené skupiny. Taktiež chce presadiť na obdobie niekoľkých

rokov pravidiel pre výšku nájomného a kritériá pre poskytnutie bývania pre sociálne znevýhodnené skupiny, Koho by malo mesto zapojiť do verejnej diskusie pri diskusii o týchto plánoch.

Výber typu stretnutia s verejnosťou¹

Kritériá výberu:

1. dôvod stretnutia
2. očakávaný počet účastníkov
3. úroveň interakcií medzi účastníkmi
4. dôveryhodnosť v ašej organizácie v rámci „témy“
5. poznanie rôznych typov stretnutí

1) dôvod stretnutia:

- A. Poskytnúť informácie verejnosti
- B. Získavanie pohľadov, nápadov a preferencií verejnosti
- C. Povzbudiť interakciu medzi skupinami
- D. Dosiahnuť dohodu o spôsobe riešenia problému

2) očakávaný počet účastníkov:

podľa počtu účastníkov posúdime adekvátnosť procedúry k ich počtu, technické zabezpečenie (flip-chart), možnosť deliť sa na menšie podskupiny

3) interakcie:

závisia hlavne od záujmu účastníkov o danú tému, narastá smerom od A ku D

5) dôveryhodnosť vašej organizácie v rámci „témy“

dôležitá je dôvera účastníkov, že typ procesu nie je vybraný na ich „kontrolovanie, rozdelenie a rozbitie“

4) poznanie rôznych typov stretnutí

najmä ak chceme použiť inovatívnejšiu a interaktívnejšiu formu stretnutia (napríklad prácu v malých skupinách či využitie elektronických nástrojov), tak je dôležité či účastníci majú predchádzajúcu pozitívnu skúsenosť s verejným stretnutím. Čím negatívnejšiu skúsenosť majú, tým ťažšie získame primeranú účasť, spoluprácu ako aj aktivitu počas stretnutia.

Možné typy stretnutí s verejnosťou

Verejné prerokovanie (verejné vypočutie)

- veľké stretnutie 50 až 200 ľudí
- prezentovanie pripravených prezentácií
- malá interakcia medzi hovoriacimi navzájom i medzi nimi a verejnosťou
- formálny systém zaznamenávania komentárov
- nie najvhodnejšie na účasť verejnosti
- použitie - naplniť legislatívne požiadavky
  - sumarizovať informácie a pokračovať inými formami zapájania verejnosti do rozhodovania

¹ Miková, K. PDCS, 2015, upravené podľa Creighton, J.L. 1994. Designing and Conducting Public Meetings v Herrman, M.H. ed. Resolving Conflicts: Strategies for Local Government. The International City/County Management Association, Washington, D.C., str. 115-136

Verejné zhromaždenie s občanmi

- veľké stretnutie s neformálnejšou atmosférou ako je public hearing
- o niečo viac interakcií
  - použitie: - mestské verejné zhromaždenie - veľké stretnutie s diskusiou o akejkoľvek dopredu oznámenej téme (aj komplikovanej)
  - predvolebný míting politickej strany

Briefing/ Otázka a odpoveď

- cieľ : dostať informácie medzi verejnosť
- začína rýchlou prezentáciou expertov a prezentujúcich (osadenstva) - potom otázky z „publika“
- môžu nasledovať komentáre
- použitie: napr. stretnutie primátora a novinárov

Okrúhly stôl

- uzavretý okrúhly stôl napr. koalície – uzatváranie vzájomných dohôd
- verejný okrúhly stôl – verejné diskutovanie osobností reprezentujúcich rôzne názory

Panel

- výber panelu osobností reprezentujúcich rôzne názory diskutujúcich pred „publikom“
- môžu nasledovať otázky a komentáre publika alebo diskusie v malých skupinách

Diskusné fórum

- s odborníkmi a reprezentantmi politických strán
- s kandidátmi politických strán (prípadne s verejným predvolebným záväzkom)
- zastúpenie reprezentantov rôznych aj protichodných názorov
- zameranie na diskusiu medzi verejnosťou a odborníkmi/ kandidátmi, nie na interakcie medzi odborníkmi/ kandidátmi
- prezentovanie alternatív

Veľká skupina - malá skupina

- rozdelenie veľkého počtu účastníkov do skupínok - úloha, ktorú majú „vyriešiť“, prezentácia vo veľkej skupine
iná forma - **SAMOAN CIRCLE** - vnútorný kruh 5 - 6 stoličiek - ten, kto chce hovoriť obsadí alebo sa postaví za stoličku vo vnútornom kruhu

Workhop

- vysoko interaktívna forma
- efektívna forma participácie - do 25 účastníkov
- špecifická téma - napr. návrh alebo výber alternatív

Deň otvorených dverí

- kapacita pre veľa ľudí
- prezentácia panelov alebo modelov
- účastníci môžu počas dlhodobého obdobia kedykoľvek navštíviť a študovať
- prezentované informácie, hovoriť so zamestnancom, diskutovať v skupinách
- neformálne, či formálnejšie
- môže nasledovať Public Meeting

Posedenie pri káve (coffee klach) - novšia verzia je kaviareň svet (world cafe)

- malé stretnutie v súkromnom dome, s kávou a koláčmi
- neformálne
- osobné aspekty „problémov“

PRI PRÍPRAVE STRETNUTIA SI SKONTROLUJTE:

- Čo je dôvodom stretnutia? Čo je potrebné komunikovať verejnosti a čo sa od nej potrebujete dozvedieť?
- Aká je úroveň záujmu o tému - problém? Aký je postoj k stretnutiu u lídrov kľúčových záujmov a u iných potenciálnych účastníkov?
- Pripravte typ stretnutia a program - ak je niečo kontroverzné, prejdite si to s lídrami rôznych záujmov.
- Vyberte miesto, dátum a čas
- Zverejnite stretnutie - pozvánky, médiá, reklama
- Pripravte si vyhlásenie pre médiá - dôležité a presné informácie o stretnutí
- Urobte reklamu stretnutia - aspoň 2 - 3 týždne pred stretnutím, deň pred a v deň akcie
- Usilujte sa o adekvátne usporiadanie miestnosti, systém prihlasovania sa, občerstvenie, prístupe do miestnosti. Možno potrebujete premietacie plátno, stôl a dia projektor, meotar, výstava, mapy, tabule, vytlačení program a iné „hand-outy“.
- Pozor pri vizuálnych prezentáciách na veľkosť, na grafy - jednoduchosť!!!

Bálintovský prístup²

Pôvodne maďarský, neskôr britský psychoanalytik Michael Balint žil v rokoch 1896 - 1970. Jeho kľúčová kniha "Lekár, jeho pacient a nemoc", vyšla v roku 1957 (a v r.2001 – po púhych 44 rokoch prvýkrát aj v Čechách). Podľa nej je najdôležitejšou pilulkou pre pacienta samotný terapeut, jeho vzťah k pacientovi. Na tú dobu nezvyčajným prístupom supervízie začali Michael Balint a jeho manželka Enid experimentovať na známej londýnskej Tavistockej klinike. Od r.1948 tam začali viesť pomáhajúce skupiny pre lekárov a pracovníkov kliniky sprvu zamerané na ich manželské problémy. Od r. 1950 preformulovali svoj prístup a spustili prvú ročnú skupinu profesionálov, ktorá sa primárne zameriavala na vzťah lekára a pacienta. Prístup bálintovských supervíznych sedení sa od začiatku odlišoval od bežných didaktických seminárov (ktoré boli postavené na prednáškach a kvázi - akademických diskusiách), odlišoval sa od kazuistických seminárov (ktoré sa uspokojujú len s racionálnym posudzovaním pacienta a jeho liečby), líši sa od výcvikových psychoterapeutických skupín (ktoré sa naopak spravidla zameriavajú na osobné problémy terapeutov a ich osobný a profesionálny rast prostredníctvom intenzívnej sebareflexie). Balint viedol pomáhajúcich profesionálov k tomu, aby si uvedomili, čo z vlastných postojov, zážitkov a konania im bráni v účinnejšej pomoci klientovi.

V 70 - tých a 80 - tých rokoch sa bálintovský prístup rozšíril po celom svete. Tisíce profesionálov sa začali stretávať, aby si týchto spôsobom poskytovali kvalifikované supervíziu, vznikajú kvalifikačné tréningy, supervízia supervízie, odborné časopisy, Balintovské asociácie a od roku 1972 aj Svetová federácia Bálintovských asociácií, ktorá od roku 1972 usporiadala 11 svetových bálintovských kongresov. Dvanásty svetový bálintovský kongres sa e konal 3. - 7.októbra 2001 na adriatickom pobreží v Portoroži v Slovinsku.

Do Československa priniesli bálintovský prístup v 80 - tých rokoch známi psychoterapeuti Jaroslav Skála, Jan Poněšický a Jiří Růžička. Tí v Čechách a na Slovensku organizovali bálintovské skupiny a neskôr výcviky v tomto prístupe pre psychiatrov, psychológov, všeobecných lekárov. Na Slovensku sa o rozšírenie tohto prístupu asi najviac zaslúžili Jozef Hašto, Peter Breier, Juraj Barbarič a Honzo Kožnar.

Tento prístup sa neskôr ukázal ako metóda, ktorá sa dá použiť i pre oveľa širší záber pomáhajúcich profesií, než len psychoterapeutov. S veľkým úspechom na Slovensku roky využíval a miestami stále užíva v práci so sestričkami, sudcami, sociálnymi pracovníkmi, učiteľmi. PDCS od roku 1999 experimentuje s využitím tohto prístupu aj v supervíznej práci s trénermi, konzultantmi, facilitátormi, a lídrami neziskových organizácií.

Pre pripomenutie a trochu z didaktických dôvodov, si pripomeňme charakteristiky bálintovskej skupiny, ku ktorým sa dopracovala v r. 1994 Britská Bálintovská spoločnosť a schválila ich ako svoj východiskový materiál pri vnútornom ujasňovaní si, v čom sú špecifiká bálintovského prístupu. Táto inštitúcia vymedzila podstatné a odporúčané charakteristiky, čo by mali platiť pre bálintovskú skupinu:

Podstatné charakteristiky:

1. Veľkosť skupiny by mala byť v rozmedzí 6 - 12 členov.
2. Vedúci/a skupiny je facilitátor/ka, procesový odborník/čka, ktorý/á absolvoval viacero Bálintovských skupín ako účastník a má aj prípravu vo vedení malých skupín.
3. Členovia skupiny majú priamu prax , pracujú priamo s ľuďmi.

² Ondrušek, D., PDCS, 2002

4. Materiál pre diskusiu v skupine vychádza z prezentácie súčasných prípadov, ktorými sa zaoberajú účastníci skupiny. (Výnimočne sa možno venovať aj starším, či náhodne vybraným prípadom, ale neodporúča sa to pre začiatočnicke skupiny).
5. Kľúčové zameranie pri rozbere prípadu sa koncentruje na vzťahy medzi Diskusia na všeobecné témy nie je relevantná.
6. V prezentácii prípadu sa nevyužívajú písomné poznámky.
7. Skupiny neslúžia a nemajú byť zamerané na osobnú terapiu.
8. Uplatňujú sa štandardné pravidlá pre prácu malej skupiny (napr. sedenie v kruhu, sedenie trvá 1 - 2 hodiny, podstatná je dôvernosť, otvorenosť a rešpekt voči členmi skupiny).
9. Cieľom skupiny je lepšie porozumenie problémom a uvažovanie o rámcoch a širších súvislostiach nie iba nájdenie jednotlivého špecifického riešenia.
10. Konečnú zodpovednosť za smerovanie skupiny a zameranie diskusie nesie facilitátor.

Odporúčané fázy pre diskusiu v Bálintovskom postupe:

0. Výber bálintovského prípadu skupinou

1. Stručný opis prípadu prezentujúcim a pomenovanie problému (otázka)

2. Otázky účastníkov prezentujúcemu k prípadu

3. Voľné asociácie, fantázie, metafory

4. Odporúčania z pozície účastníkov

5. Spätná väzba a zhrnutie skupiny prezentujúcim.

Odporúčaná literatúra k problematike:

Koblic, Karel: (1995) **Supervize a balint - podněty k diskuzi a zlomky z ní.** In: Eis, Z. (ed.) Supervize, Pallata, Praha

Ružička, Jiří: (1995) **Postmoderní moderna a supervize?** In: Eis, Z. (ed.) Supervize, Pallata, Praha

Balint, Michael K.: (1999) **Lékař a jeho pacient.** Portál Praha